

شاخصه های تربیتی معلم تراز انقلاب اسلامی از منظر مقام معظم رهبری

سید علی موسوی^۱

۱. دانشجو معلم، دانشگاه فرهنگیان پردیس علامه طباطبائی

چکیده:

هدف از این پژوهش، بررسی شاخصه های تربیتی معلم تراز انقلاب اسلامی از نگاه مقام معظم رهبری است. معلم کسی است که با پر ارزش ترین و گرانقدر ترین موجود یعنی انسان سر و کار دارد و به فرموده رهبر کبیر انقلاب اسلامی قدس سره: "معلمی شغل انسان سازی است، معلم انسان درست می کند. همان شغل انبیا است." معلم اولین تعلیم دهنده انسان، بعد از پدر و مادر است؛ اوست که خشت اول علم را بناگذاری می کند، لذا سرنوشت جامعه با دست پر توان معلم رقم می خورد. جامعه با متعلمین همین معلمین پر می شود، او علم را تعلیم می دهد و علم، تمدن جامعه را می سازد؛ در واقع معلم تمدن را می سازد. کشور ما برای ساخت تمدنی اسلامی و قدرتمند نیازمند معلم هایی با شاخصه هایی همچون: روحیه انقلابی، بصیرت، آرمان خواهی، تکیه بر مبانی دینی اسلامی، خودسازی در پرتو معنویات، روحیه علمی جهادی، اخلاص در عمل، حسن خلق، فروتنی و دیگر مواردی است که آیت الله خامنه ای به آن اشاره کرده است می پردازیم.

واژگان کلیدی: مقام معظم رهبری، دانش آموز

مقدمه :

آیت الله خامنه ای، به عنوان یک اندیشمند اسلام شناس، که نقشه مسیر ایران اسلامی را ارائه می دهد؛ در سخنرانی ها و دیدارهای مختلف، شاخص هایی را در وصف معلم تراز انقلاب اسلامی معرفی فرموده اند.

۱. روحیه انقلابی

مقام معظم رهبری با تأکید بر انقلابی بودن یک معلم و با اشاره به شخصیت والای علامه مرتضی مطهری ایشان را به عنوان یک معلم با روحیه انقلابی معرفی می کنند. در توصیف روحیه انقلابی یک معلم این گونه می فرمایند: شهید علامه مطهری علاوه بر مجاهدت در حوزه علم و اندیشه، اهتمام و جدیت بسیاری در عرصه های فرهنگی، سیاسی اجتماعی دوران خود به ویژه در راستای تقویت گفتمان انقلاب اسلامی ایران داشت، خصیصه هایی همچون تقوا، اخلاص، خردمندی، تواضع، حریت، بصیرت، انصاف، فتوت و روحیه انقلابی و جهادگری از این شهید دانشمند، بزرگ مردی خداجو، ولایتمدار، مردمی و مانا ساخت و نام پرافتخار این استاد فرزانه را در زمره مردان خدا، سربازان حضرت ولی عصر (عج) و خدمت گزاران راستین نظام مقدس جمهوری اسلامی ثبت کرد (مقام

معظم رهبری، ۱۴۰۰/۲/۱۲).

۲. بصیرت

بصیرت در لغت عرب به معنای عقیده قلبی، شناخت، یقین، زیرکی و عبرت آمده است (ابن منظور، ۱۴۱۴ق، ج ۲، ص ۸۱۴). رهبر انقلاب اسلامی به عنوان الگوی معلمان عالم، در وصف شهید مطهری می فرماید: زندگی او، تلاش مخلصانه و مؤمنانه و عالمانه، همراه با احساس درد، همراه با یک بصیرت کامل در میدان علم و معرفت و فرهنگ بود (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰/۲/۱۴). زیباترین و دقیق ترین تعبیر و تفسیر از بصیر و بصیرت را می توان در کلام امیرالمومنین (ع) در «نهج البلاغه» یافت که فرمودند: «اهل بصیرت کسی است که بشنود و بیندیشد و بنگرد و ببیند و از حوادث درس عبرت گیرد» (نهج البلاغه، خطبه ۱۵۳). بصیرت موجب تربیت افرادی خواهد شد که در برخورد با مسائل می توانند به طور منطقی استدلال کنند، از قدرت تجزیه و انتزاع برخوردارند و درباره پدیده های پیرامونی تئوری های جامع می سازند. وجه مهم بصیرت، توانمندسازی انسان برای توصیف دقیق موقعیت های پیچیده و پیش بینی و کنترل وضعیت های ممکن مادی - طبیعی، اقتصادی و اجتماعی است. در همین راستا، رهبر فرزانه انقلاب در بخشی از بیاناتشان در جمع دانشجویان استان قم در سال ۱۳۸۹ این نکته را یادآور شدند که «حوادث را درست نگاه کردن، درست سنجیدن و در آن ها تدبیر کردن در انسان بصیرت ایجاد می کند؛ یعنی بینایی ایجاد می کند و انسان چشمش به حثیث باز می شود» (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۹).

۳. آرمان خواهی

رهبر معظم انقلاب فرمودند: «امروز آرمان ها و آرزوهای امام، از هر چیز دیگر زنده تر است؛ دنیا هم از آن ها می ترسد. خبرگزاری های جهان و محافل تحلیل گر سیاسی، ایران را زیر ذره بین گذاشته اند و لحظه به لحظه تحلیلی را منتشر می کنند. آن ها به دروغ می گویند رهبر جدید چنین و چنان خواهد کرد؛ بعد که دیدند آن گونه نشد و راه و هدف ما، راه و هدف امام است و توصیه های او را به کار می بندیم و همواره او را معلم خود می دانیم، لحن گفتارشان عوض شد! آن ها از شخص امام، به خاطر آن آرمان ها می ترسند. ما همان راهی را که آن بزرگوار رفت، ادامه خواهیم داد؛ زیرا برتر و والاتر و شیرین تر و مقدس تر و شایسته تر از آرمان های او - امام خمینی - سراغ نداریم» (مقام معظم رهبری، ۱۳۶۸/۳/۱۸).

۴. تکیه بر مبانی دینی

ویژگی بعدی معلم مطلوب در نظر رهبر معظم انقلاب، تکیه رفتار و منش و بینش معلم بر مبانی فقهی اسلام عزیز است. رهبر انقلاب اسلامی در این باره می فرماید: این سخن امام خمینی که معلمی را شغل انبیاء دانستند، یک شعار تبلیغاتی نبود، سخن قرآن بود که فرموده است: «و یزکیهم و یعلمهم الكتاب و الحکمه»... تزکیه و تعلیم و کتاب و حکمت الهی چهار واژه کلیدی در دعوت اسلام و همه پیامبران است (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۹/۲/۱۲). هدف از آموزش تنها افزایش معلومات مخاطب نیست، حتی در درس مرتبط با دین مثل قرآن و دینی، هدف اصلی ارتقاء سطح معلومات مذهبی دانش آموزان نیست، بلکه هدف اصلی، پرورش ایمان و نیل به تربیت دینی و الهی است. به عبارت دیگر، هدف اصلی «دین آموزی» نیست، بلکه «تدین» است.

۵. بالندگی

مقام معظم رهبری در سبک تدریس مدرسان روی کلید واژه بالندگی تأکید می کند و می فرماید: از آن- گسترش مدارس و مراکز علمی مهم تر، مسأله بالندگی است. بالندگی به معنای پیشرفت و یک قدم جلو رفتن و آفاق تازه ای را کشف کردن است (مقام معظم رهبری، ۱۳۷۴/۹/۱۲). در واقع بالندگی حرفه ای عبارت است از «فرایندها و فعالیت های طرح ریزی شده به منظور افزایش دانش، مهارت ها و نگرش های حرفه ای معلمان تا اینکه بتوانند موجب بهبود آموزش و درنهایت بهبود فرایند یادگیری دانش آموزان شوند» (گاسکی ۲۰۰۰). موضوع بالندگی حرفه ای معلمان، فرایندی در حال رشد، تحول، تکامل و بخشی از زندگی پدیداری است که معلم در آن همواره تفاوت ها را تجربه می کند کنش، پویایی، خلاقیت و مولد بودن ویژگی همیشگی آن است. در جریان بالندگی، معلم از نقاط ضعف و توانایی های خودش بیشتر مطلع شده و مسیر «بودن» را به مسیر «شدن» در آموزش، پیوسته پیش رو دارد (گندمی و همکاران، ۱۳۹۶).

۶. خودسازی در پرتو معنویت دینی

مقام معظم رهبری جمله ای دارند در مقام معلم که می فرماید: تشکیل هویت نسل جدید به دست معلم است (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۴/۲/۱۲). در جای دیگر می فرماید: بچه ها را متدین بار بیاورید. متدین بار آوردن بچه ها همان چیزی است که می تواند آینده ی این کشور را آباد کند (۱۳۸۴/۲/۱۲). نکته قابل توجه اینکه در روایات اهل بیت برای رهبران و پیشوایان جامعه اسلامی، خودسازی در حد بالا به عنوان یک پیش نیاز معرفی شده است. امیرالمومنین (ع) می فرماید: «مَنْ نَصَبَ نَفْسَهُ لِلنَّاسِ اِمَامًا فَلَيْسَ اَنْ يَبْدَأُ بِتَعْلِيمِ نَفْسِهِ قَبْلَ تَعْلِيمِ غَيْرِهِ ، وَلَيْكِنْ تَأْدِيبُهُ سَبْرَتَهُ قَبْلَ تَأْدِيبِهِ بِلِسَانِهِ» (مجلسی، ۱۳۵۴، ج ۲، ص ۵۶)، «کسانی که خود را پیشوای مردم قرار می دهند باید قبل از آن که به مردم آموزش بدهند خود را آموزش دهند، و باید مردم را با اعمالشان به رعایت آداب الهی دعوت کنند، پیش از آن که با زبانشان دعوت نمایند». حضرت در قسمت اول حدیث می فرماید: «قبل از تعلیم دیگران، معلم خویش باش»؛ یعنی از خودسازی شروع کنید تا در دگرسازی توفیق یابید؛ طبیبی که خود بیمار است و به علاج خود نمی پردازد، اگر به سراغ طبابت برای دیگران برود موفق نخواهد بود.

۷. مقاومت در پرتو آگاهی

از ویژگی های یک مربی و معلم، در نظر رهبر معظم انقلاب مقاومت و دفاع توأم با آگاهی واطلاعات سیاسی و آشنایی با مبانی اندیشه انقلاب اسلامی است. ایشان مقاوت آگاهانه را این گونه معنا معرفی می کنند: «امام حسین (ع) معلم مقاومت آگاهانه است و کار حسین بن علی فقط مقاومت هم هست، دیگر می بینید، آن ها فشار آوردند در مدینه که باید بیعت کنی، گفت نمی کنم، فشار خیلی سخت بود. (مقام معظم رهبری، ۱۳۶۲/۲/۲۶). یک معلم نمونه، باید آگاهانه از اعتقادات و منویات مقدسش، دفاع کند و روحیه مقاومت آگاهانه را گسترش دهد. همانطور که رهبری می فرماید: مقاومت، تنها با

استحکام بخشیدن به بنیان ها صورت می گیرد. هر سیل بنیان کنی وقتی به یک صخره استوار برسد، نمی تواند در آن اثر بگذارد. ما باید خود را استوار و مستحکم کنیم و بنیان های فرهنگی و اقتصادی و سیاسی خود را استحکام ببخشیم. هر کاری که در جهت استحکام بخشیدن باشد، مقدس، خوب و مورد اجر و ثواب الهی است. هر چیزی که در جهت متزلزل کردن این پایه ها و بنیان ها باشد، بد است. این دیگر ربطی به جناح و حزب و گروه و تشکیلات ندارد. به نظر من معیار و ملاک، این است (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۱/۳/۷).

۸. تخلق به اخلاق فردی و سازمانی

مقام معظم رهبری می فرمایند: قدرت و قوت و اعتبار و آبروی یک کشور، بیش از همه چیز به نیروی -انسانی آن کشور است. نیروی انسانی را چه کسی درست می کند؟ نیروی انسانی - مورد نیاز سازمان های کشور- را چه کسی نقد میکند؟ چه کسی فعلیت می بخشد؟ معلم (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۶/۲/۱۷). معلمان پایه ریز تمدن نوین هستند؛ چون نیروی انسانی شایسته اگر نباشد، تمدنی به وجود نخواهد آمد (۱۳۹۸/۲/۱۱). در اصل زندگی سازمانی و تشکیلاتی، ضرورت زیست اجتماعی است، چراکه اهداف غیرقابل تحقق در ساحت فردی، در سازوکار سازمانی محقق میشود؛ انسان برای رسیدن به کمال و سعادت ناگزیر از زندگی و تعامل با محیط پیرامون و به اصطلاح زندگی سازمانی است. تأثیر فرد در سازمان و نقش سازمان در ایجاد تغییرات در شخصیت افرادی که در سازمان کار می کنند، از مسائل مورد توجه در جامعه شناسی، روان شناسی اجتماعی، و برخی از حوزه های دیگر علوم اجتماعی نظیر اقتصاد یا علوم سیاسی بوده است. اصطلاح «انسان سازمانی» که به وسیله برخی از محققان سازمان به کار برده شده است، نشانه شناخت اهمیت سازمان به عنوان یکی از عوامل اصلی اجتماعی شدن و ایجاد دگرگونی در شخصیت افراد است (صبوری، ۱۳۸۸، ص ۲۵).

۹. روحیه علمی جهادی

در جستجوی معنای روحیه جهادی به این سخن از بیانات مقام معظم رهبری می رسیم که فرمودند: روحیه ی جهادی یعنی کار را برای خدا انجام دادن، کار را وظیفه خود دانستن؛ این روحیه جهادی است (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۴/۷/۲۲). در جای دیگری مقام معظم رهبری در وصف روحیه جهادی و خستگی ناپذیری می فرمایند: «با حرکت عادی نمی شود پیش رفت. با حرکت عادی و احوالنا خواب آلوده و بی حساسیت نمی شود کارهای بزرگ را انجام داد. یک همت جهادی لازم است. تحرک جهادی و مدیریت جهادی برای این کارها لازم است. باید حرکتی که می شود، هم علمی باشد، هم پر قدرت باشد، هم با برنامه باشد و هم مجاهدانه باشد» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۲/۱۲/۲۰). «کار جهادی یعنی از موانع عبور کردن، موانع کوچک را بزرگ ندیدن، آرمان ها را فراموش نکردن، جهت را فراموش نکردن، شوق به کار؛ این کار جهادی است. کار را باید جهادی انجام داد تا ان شاءالله خدمت به خوبی انجام بگیرد» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۲/۶/۶).

۱۰. مقابله با استحاله فرهنگی

مقام معظم رهبری می فرمایند: ما باید شاخص های ممتاز و برجسته را در دانش آموزمان زنده کنیم. در او مفاهیم جریان ساز و عمل ساز را تولید کنیم و به راه بیندازیم و زنده کنیم؛ ایمان؛ اندیشه ورزی، یاد بگیرد فکر کند؛ مشارکت اجتماعی. اگر چنانچه توانستید این مفاهیم جریان ساز را در ذهن دانش آموزتان رسوخ بدهید، خدمت بزرگی به آینده ی کشورتان کرده اید (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵/۲/۱۳). فرهنگ ماندگارترین وجه زندگی بشر است و در تعریف آن باید گفت: «فرهنگ یک مفهوم گسترده است که شامل ارزش های اجتماعی و هنجار های موجود در جوامع بشری و همچنین دانش،

باورها، هنرها، قوانین، آداب و رسوم، توانایی ها و عادت های افراد در این گروه ها می شود « (لوکاس، ۱۳۹۹، ج ۱، ص ۴). معلمان خط مقدم مبارزه با استحاله فرهنگی در جامعه ما هستند. منظور از استحاله فرهنگی، تلاش دشمنان یک ملت برای گرفتن اعتقادات و ارزش های مردم آن جامعه است. دشمن تلاش می کند تا به شیوه های گوناگون، به جنگ فرهنگی آنان رفته و فرهنگ آنان را مورد هجوم قرار داده، و با تغییر فرهنگ آنان آن ملت را از پای درآورد. فرهنگ آنان را که در واقع هویت آن ملت است از آن ها گرفته و فرهنگ دلخواه خود را جایگزین آن می کند در نتیجه مردم بی هویت شده، فرهنگی وارداتی جایگزین آن خواهد شد و در واقع نوعی براندازی است که وابستگی های دیگر را به دنبال دارد.

۱۱. روحیه تحلیلی و نقادی

مقام معظم رهبری در تکریم شخصیت و ویژگی های مطلوب معلم تراز انقلاب اسلامی می فرمایند: «یک کشور اگر بخواهد به سرفرازی برسد، به رفاه و غنا برسد، به علم و تفوق علمی منتهی شود، اگر بخواهد مردم شجاع، آزاده، فهمیده، عاقل، خردمند و متفکر دارای روحیه استدلال و تحلیل گری - تحویل جامعه بشری دهد، باید این زیرساخت اصلی را درست کند؛ زیرساخت تعلیم دوران کودکی و نوجوانی. این، شأن معلم است» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۲/۲/۱۸). از وظایف دیگر معلمان و مربیان، پرورش روحیه تحلیل گری و استدلال دانش آموز طبق منویات مقام معظم رهبری- برای تربیت نسلی خردمند، عاقل و فهمیده است. در اصل ترویج فرهنگ مطالعه و ایجاد روحیه پرسش گری باید از دوران کودکی و از مدرسه شروع شود. پرورش نسل دانا و ترویج فرهنگ مطالعه، نیازمند تقویت روحیه پرسش گری و استدلال است. معلم می تواند، استدلال گری و روحیه پرسش گری و توانایی نقد و تحلیل پدیده ها را در دانش آموزان تقویت کند.

۱۲. خودباوری در پیشرفت علمی

مقام معظم رهبری در تأکید بر مسئله خودباوری می فرمایند: نکته بعد، خودباوری است. ما باید کودک را از آغاز دارای اعتماد به نفس و باور به هویت خودباور بیاوریم. البته این مخصوص کودکان دبستانی نیست؛ در دبیرستان هم همین هست، در دانشگاه هم همین هست. در کشور ما متأسفانه فرهنگ کاملاً منحرفی از گذشته پایه گذاری شده، که هنوز آثارش از بین نرفته - با این همه تبلیغاتی که ماها از اول انقلاب تا امروز داشتیم - و آن، نگاه نیازمندان ی به سمت غرب، بزرگ دیدن غرب و کوچک دیدن خود در مقابل اوست؛ که متأسفانه این فرهنگ ریشه کن نشده و وجود دارد؛ این به دلیل نبود خودباوری است. خودباوری را باید در جوان هایمان، در کودکانمان تقویت کنیم (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱/۷/۲۰).

راهکار عملی برای پرورش معلم مطلوب از نظر مقام معظم رهبری

۱) الهام از بیانیه گام دوم انقلاب که قریب ۴۱ خطاب تربیتی در باب کرامت و شأن والای انسانی، در آن دیده می شود.

۲) توجه به سند بنیادین شورای عالی انقلاب فرهنگی که در باب تحول آموزش و پرورش نگاشته شده است که اهداف تربیت را با این الگو معرفی می کنند: «تربیت انسانی موحد، مؤمن و معتقد به معاد و آشنا و متعهد به

مسئولیت و وظایف در برابر خدا، خود، دیگران و طبیعت، حقیقت جو و عاقل، عدالت خواه و صلح جو، ظلم ستیز، جهاد گر، شجاع و ایثارگر و وطن دوست، مهرورز، جمع گرا و جهانی اندیش، ولایت مدار و منتظر و تلاش گر در جهت تحقق حکومت عدل جهانی، با اراده و امیدوار، خودباور و دارای عزت نفس، امانتدار، دانا و توانا، پاکدامن و باحیا، انتخاب گر و آزادمنش، متخلق به اخلاق اسلامی، خلاق و کارآفرین و مقتصد و ماهر، سالم و بانشاط، قانونمدار و نظم پذیر، و آمادگی ورود به زندگی شایسته فردی، خانوادگی و اجتماعی براساس نظام معیار اسلامی انجام پذیرد» (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، ۱۳۹۲، ص ۲۱).

۳) برگزاری دوره های تئوری و عملی به صورت ویژه براساس منویات مقام معظم رهبری
۴) فراهم آوردن زمینه ارتقاء کیفی و تحصیلی، از جمله دغدغه های معلمان، عدم پیشرفت و رکود علمی و درجا زدن در روزمرگی کلاس و درس است. می توان با فراهم آوردن آموزش های ضمن خدمت معلمان و الزام آنان برای افزایش و پیشرفت علمی و توجه کیفیت مربیان خط مقدم فرهنگ سازی این مسئله را حل کرد.

۵) فیلتر قوی برای گزینش و استخدام معلمان و آینده سازان؛ «بی سوادی مفید^۱» در نگاه اول، مشاهده نمیشود و این نوع بیسوادی به کسی فشار نمی آورد، به سادگی قابل سنجش نیست و در آمارها ثبت نمیشود. این نوع بیسوادی، وقتی با انواع مدارک رنگارنگ دانشگاهی، تأیید و تقویت شود، «ندانستن مرکب» (یا همان جهل مرکب) را باعث میشود.

۶) اصلاح سیاست های کلان در باب تکریم و ارج نهادن مقام معلم در جامعه اسلامی به لحاظ معیشتی، منزلت اجتماعی، کاهش دغدغه های غیرتربیتی معلم، کاهش تراکم کاری و خستگی مفرط معلمان در برنامه ریزی های کلان، تبیین ارزش کار تربیت و توجه به سلامت روان آموزگار.

۱. نوعی از بیسوادی که دیده نمیشود و یا شفاف و آشکار نیست. یعنی کسب علم تا درجات بالاتر، تلاش بی امان شبانه روز برای تحصیل علم و کسب رزومه های بیشمار برای وجهه علمی و اجتماعی و شاید کسب شخصیت تحصیل زدگی اما بی نصیب از دانش زندگی.

رهبر انقلاب اسلامی، آیت الله خامنه ای، بارها به اهمیت جایگاه معلم در نظام جمهوری اسلامی اشاره کرده اند و در سخنرانی های مختلف به ویژگی های معلم تراز انقلاب اسلامی پرداخته اند. ایشان بر چند محور اساسی تاکید دارند که در ادامه به برخی از آن ها اشاره می کنیم :

۱. تعهد به دین و ارزش های اسلامی

معلم تراز انقلاب باید به ارزش های اسلامی و اخلاقی متعهد باشد. ایشان در این خصوص می فرمایند: «معلم باید ایمان و تعهد دینی داشته باشد؛ یعنی صرفاً به انتقال علم اکتفا نکند، بلکه انتقال دهنده ارزش های اسلامی نیز باشد» (خامنه ای، ۱۳۹۷).

۲. تقویت روحیه انقلابی

آیت الله خامنه ای معتقدند که معلم باید با روحیه انقلابی به تربیت نسل جوان بپردازد و شاگردانی تربیت کند که روحیه استقلال طلبی، خودباوری، و مبارزه با ظلم و استکبار را در خود پرورش دهند. به قول ایشان: «معلمان باید جوانانی را تربیت کنند که با ایمان، بصیرت و عزم انقلابی وارد میدان شوند» (خامنه ای، ۱۳۹۵).

۳. توجه به علم و دانش

رهبر انقلاب بر اهمیت علم و دانش در نظام اسلامی تاکید دارند و می فرمایند: «معلم باید علم آموز باشد و همواره به روز و آگاه باشد تا بتواند نسل جدید را به درستی آموزش دهد» (خامنه ای، ۱۳۹۴).

۴. مهارت های تربیتی

ایشان معلم را به عنوان یک تربیت کننده کلیدی در جامعه معرفی می کنند و بر مهارت های تربیتی او تاکید دارند: «معلم باید آگاه به مهارت های تربیتی باشد و بتواند علاوه بر آموزش، تربیت اخلاقی و اجتماعی دانش آموزان را به خوبی انجام دهد» (خامنه ای، ۱۳۹۸).

۵. نقش الگویی معلم

در دیدگاه آیت الله خامنه ای، معلم نه تنها در نقش یک آموزش دهنده بلکه به عنوان الگوی رفتاری و اخلاقی برای دانش آموزان مطرح است. ایشان تاکید می کنند که: «معلم باید با رفتار و گفتار خود الگوی مناسبی برای دانش آموزان باشد، چرا که نقش الگویی معلم تاثیر عمیقی در تربیت آینده سازان کشور دارد» (خامنه ای، ۱۳۹۶).

رهبر انقلاب اسلامی، آیت الله خامنه ای، همواره توصیه ها و رهنمودهای مهمی در زمینه تعلیم و تربیت و نقش معلم در پرورش نسل آینده ارائه کرده اند. ایشان با تاکید بر ابعاد مختلف شخصیتی و تربیتی معلم، رسالت بزرگ او را در تربیت انسان های مومن، انقلابی و سازنده در جامعه بیان کرده اند. در ادامه به برخی از توصیه های ایشان در این زمینه با ذکر رفرنس اشاره می شود:

۱. تعهد به دین و ارزش های اسلامی

آیت الله خامنه ای بارها بر اهمیت تعهد دینی و پایبندی معلم به ارزش های اسلامی تاکید کرده اند. به گفته ایشان: «معلم باید در کنار آموزش علم، تعهد به ارزش های اسلامی و انقلابی داشته باشد و این تعهد را به دانش آموزان منتقل کند. معلمان باید ایمان و تعهد دینی را در دانش آموزان تقویت کنند» (خامنه ای، ۱۳۹۷). این تعهد به ارزش های دینی و اخلاقی می تواند پایه گذار تربیت نسل هایی باشد که به اصول اسلامی و اخلاقی پایبند هستند.

۲. تربیت نسل انقلابی و مقاوم

یکی از توصیه های کلیدی رهبر انقلاب، تربیت نسل انقلابی و مقاوم است. ایشان در این خصوص فرموده اند: «معلمان باید تلاش کنند تا دانش آموزانی با روحیه انقلابی و مقاوم تربیت کنند که بتوانند در مقابل چالش ها و مشکلات زندگی ایستادگی کنند و به استقلال کشور متعهد باشند» (خامنه ای، ۱۳۹۵). رهبر انقلاب از معلمان می خواهد تا روحیه ای فعال، مستقل و مقاوم در برابر ظلم و استکبار در دانش آموزان تقویت کنند.

۳. لزوم آگاهی و بروز بودن معلم

رهبر انقلاب تاکید دارند که معلم باید همواره در حال به روزرسانی دانش و آگاهی های خود باشد تا بتواند بهترین آموزش و تربیت را ارائه دهد: «معلم باید علم آموز باشد و همواره در حوزه تخصصی خود به روز و آگاه باشد تا بتواند نسل جدید را به درستی آموزش دهد» (خامنه ای، ۱۳۹۶). این تاکید بر به روز بودن و آموزش مستمر معلم، به پیشرفت علمی و فرهنگی جامعه کمک می کند.

۴. توجه به تربیت دینی، اخلاقی و علمی

یکی از مهمترین توصیه های رهبر انقلاب به معلمان، تلفیق تربیت دینی، اخلاقی و علمی است. ایشان می فرمایند: «معلم باید به گونه ای عمل کند که دانش آموز نه تنها در حوزه علمی پیشرفت کند، بلکه در عرصه های اخلاقی و دینی رشد کند» (خامنه ای، ۱۳۹۸). این نگرش جامع به تربیت، معلمان را به توجه همزمان به ابعاد مختلف شخصیت دانش آموز فرا می خواند.

۵. تشویق به تفکر خلاق و انتقادی

رهبر انقلاب به معلمان توصیه کرده اند که دانش آموزان را به تفکر خلاق و انتقادی تشویق کنند: «دانش آموزان را به پرسشگری، جست و جویی و تفکر خلاق تشویق کنید. آن ها باید قدرت تحلیل داشته باشند و بتوانند درباره مسائل مختلف به درستی فکر و قضاوت کنند» (خامنه ای، ۱۳۹۴). این توصیه کمک می کند تا دانش آموزان به افراد مستقل و مبتکری تبدیل شوند که می توانند نقش موثری در آینده جامعه ایفا کنند.

۶. اهمیت تربیت انسانی با روحیه خدمت به مردم

یکی دیگر از توصیه های مهم رهبر انقلاب این است که معلمان دانش آموزان را با روحیه خدمت به مردم تربیت کنند. ایشان می فرمایند: «دانش آموزان باید بیاموزند که زندگی آن ها نباید تنها برای خودشان باشد، بلکه باید در خدمت جامعه و مردم قرار گیرند» (خامنه ای، ۱۳۹۵). این نگاه به پرورش روحیه خدمت، دانش آموزان را به شهروندانی مسئول و اجتماعی تبدیل می کند.

ویژگی های معلم انقلابی چیست؟

معلم انقلابی در نگاه رهبر انقلاب اسلامی، آیت الله خامنه ای، ویژگی هایی دارد که او را از سایر معلمان متمایز می کند. معلم انقلابی نه تنها به آموزش عملی می پردازد، بلکه در تربیت نسل انقلابی، متعهد و آگاه نیز نقش اساسی ایفا می کند. در ادامه به برخی از ویژگی های معلم انقلابی از دیدگاه رهبر انقلاب با ذکر رفرنس اشاره می شود:

۱. تعهد به ارزش های اسلامی و انقلابی

رهبر انقلاب اسلامی تأکید دارند که معلم انقلابی باید به اصول و ارزش های انقلاب اسلامی متعهد باشد. ایشان می فرمایند: «معلم انقلابی کسی است که به اسلام، به نظام اسلامی، و به راه و هدف های والای انقلاب اسلامی اعتقاد

عمیق دارد و این اعتقاد را به دانش آموزان منتقل می کند» (خامنه ای، ۱۳۹۷). معلم انقلابی باید این ارزش ها را در تدریس خود لحاظ کرده و به تربیت افرادی که در راستای اهداف انقلاب حرکت می کنند، بپردازد.

۲. روحیه جهادی و ایثارگری

یکی دیگر از ویژگی های معلم انقلابی از نظر رهبر انقلاب، داشتن روحیه جهادی و ایثارگرانه است. ایشان می فرمایند: «معلم انقلابی باید روحیه جهادی داشته باشد و این روحیه را به دانش آموزان نیز انتقال دهد؛ یعنی با فداکاری و تلاش مضاعف به تربیت نسل جوان بپردازد» (خامنه ای، ۱۳۹۵). روحیه جهادی در اینجا به معنای تلاش مستمر و بدون خستگی در راه تربیت انسان های متعهد و انقلابی است.

۳. آگاهی و بصیرت سیاسی

معلم انقلابی باید دارای بصیرت و آگاهی سیاسی باشد تا بتواند دانش آموزان را در برابر تهدیدها و فتنه های سیاسی و فرهنگی هدایت کند. به گفته آیت الله خامنه ای: «معلم انقلابی باید آگاه به مسائل سیاسی و اجتماعی روز باشد و بتواند دانش آموزان را در مقابل هجومه های فرهنگی و سیاسی هدایت کند» (خامنه ای، ۱۳۹۶). این بصیرت به معلم کمک می کند تا دانش آموزانی هوشیار و مقاوم در برابر جنگ نرم دشمنان تربیت کند.

۴. الگوی اخلاقی و رفتاری

آیت الله خامنه ای تاکید دارند که معلم انقلابی باید الگوی اخلاقی و رفتاری برای دانش آموزان باشد. ایشان می فرمایند: «معلم باید الگوی عملی برای دانش آموزان باشد؛ به طوریکه دانش آموزان با مشاهده رفتار و منش او، درس های زندگی را نیز بیاموزند» (خامنه ای، ۱۳۹۸). معلم انقلابی با اخلاق نیکو و رفتار صحیح، الگوی کامل برای تربیت دانش آموزان انقلابی و متعهد است.

۵. توجه به تربیت علمی و دینی

معلم انقلابی باید به هر دو جنبه علمی و دینی دانش آموزان توجه کند. رهبر انقلاب در این باره می فرمایند: «معلم انقلابی کسی است که هم به علم و دانش آموزی توجه دارد و هم به تربیت دینی و معنوی دانش آموزان» (خامنه ای، ۱۳۹۴). تربیت جامع که هم علم و هم دین را در برگیرد، ویژگی برجسته معلم انقلابی است.

۶. پرورش نسل آینده ساز

رهبر انقلاب تاکید دارند که معلم انقلابی باید نسل آینده ساز را تربیت کند. ایشان می فرمایند: «معلمان باید جوانانی را تربیت کنند که سازندگان آینده کشور باشد؛ نسلی که توانایی مدیریت کشور در آینده را داشته باشد» (خامنه ای، ۱۳۹۵). این تربیت شامل آموزش مهارت های رهبری، خودباوری، و توانایی مواجهه با چالش های پیش رو است.

۷. مقاومت در برابر نفوذ فرهنگی و جنگ نرم

رهبر انقلاب تاکید می کنند که معلم انقلابی باید در مقابل نفوذ فرهنگی و جنگ نرم دشمنان بایستد. ایشان می فرمایند: «معلمان انقلابی باید هشیار باشند و نگذارند دشمنان با جنگ نرم و نفوذ فرهنگی در ذهن دانش آموزان اثر بگذارد» (خامنه ای، ۱۳۹۶). معلم انقلابی باید دانش آموزان را در مقابل این تهدیدات آگاه و مقاوم سازد.

رهبر معظم انقلاب اسلامی، آیت الله خامنه ای، بر اهمیت ویژگی های اخلاقی معلم انقلابی تاکید ویژه ای دارند. از دیدگاه ایشان، معلم انقلابی باید به گونه ای عمل کند که نه تنها در تدریس علمی، بلکه در پرورش اخلاقی دانش آموزان نیز الگوی مناسب باشد. برخی از ویژگی های اخلاقی مهم معلم انقلابی از منظر رهبر انقلاب به شرح زیر است:

۱. اخلاص در عمل

رهبر انقلاب اسلامی تاکید دارند که معلم باید با نیت خالصانه و برای رضای خداوند به تعلیم و تربیت بپردازد. ایشان می فرمایند: «معلم باید کار خود را با نیت الهی و اخلاص انجام دهد، زیرا تعلیم و تربیت یکی از بزرگ ترین عبادات است» (خامنه ای، ۱۳۹۷). این اخلاص باعث می شود که تلاش های معلم تاثیر عمیق تر و ماندگار تری بر دانش آموزان داشته باشد.

۲. تواضع و فروتنی

یکی دیگر از ویژگی های اخلاقی معلم انقلابی، تواضع است. رهبر انقلاب بیان می کنند: «معلم باید با فروتنی با دانش آموزان رفتار کند و آن ها را با محبت و احترام تربیت کند» (خامنه ای، ۱۳۹۴). تواضع معلم، فضایی سالم و دوستانه برای یادگیری ایجاد می کند و دانش آموزان را به ارتباط بهتر با معلم ترغیب میکند.

۳. صبر و بردباری

معلم انقلابی باید صبور باشد و در مواجهه با مشکلات و چالش های تربیتی بردباری نشان دهد. آیت الله خامنه ای در این باره می فرماید: «صبر و حوصله در تربیت دانش آموزان یکی از ویژگی های اساسی معلم انقلابی است. باید با صبر و تدبیر به رفع مشکلات و نیازهای آن ها بپردازید» (خامنه ای، ۱۳۹۶). این صبر به معلم کمک می کند تا با پیچیدگی ها و تنوع مسائل تربیتی بهتر کنار بیاید.

۴. حسن ظن به دانش آموزان

معلم باید نسبت به دانش آموزان خود حسن ظن داشته باشد و به آن ها اعتماد کند. رهبر انقلاب می فرماید: «معلم باید نسبت به دانش آموزان حسن ظن داشته باشد و به آن ها اعتماد کند. این اعتماد باعث می شود که دانش آموزان خود را به رشد و پیشرفت متعهد بدانند» (خامنه ای، ۱۳۹۵). این نگرش مثبت به دانش آموزان، انگیزه و اعتماد به نفس آنان را افزایش می دهد.

۵. عدالت و انصاف

معلم انقلابی باید با عدالت و انصاف با همه دانش آموزان رفتار کند. رهبر انقلاب تاکید دارند که: «معلم باید با انصاف و عدالت با دانش آموزان رفتار کند و نباید میان آن ها تبعیض قائل شود» (خامنه ای، ۱۳۹۸). این عدالت و انصاف نه تنها باعث رضایت دانش آموزان می شود، بلکه به تربیت آنان در مسیر عدالت طلبی کمک می کند.

۶. مهربانی و محبت

یکی از مهمترین ویژگی های اخلاقی معلم انقلابی، داشتن روحیه مهربانی و محبت به دانش آموزان است. آیت الله خامنه ای در این باره می فرماید: «معلم باید با محبت و لطف با دانش آموزان رفتار کند و آن ها را در فضای محبت آمیز تربیت کند» (خامنه ای، ۱۳۹۷). این محبت به دانش آموزان کمک می کند تا احساس امنیت و اعتماد به نفس بیشتری در محیط آموزشی داشته باشند.

۷. صداقت و راستگویی

رهبر انقلاب بر اهمیت صداقت و راستگویی در رفتار معلم تاکید دارند. ایشان می فرماید: «معلم باید در گفتار و کردار خود صادق باشد تا دانش آموزان نیز از او صداقت و درستی بیاموزند» (خامنه ای، ۱۳۹۴). صداقت معلم در گفتار و رفتار به دانش آموزان این پیام را می دهد که اعتماد و راستگویی ارزشمند است.

۸. حس مسئولیت پذیری

مسئولیت پذیری یکی از ویژگی های کلیدی معلم انقلابی است. آیت الله خامنه ای بیان می کنند: «معلم انقلابی باید خود را مسئول بداند و با احساس وظیفه مندی به تربیت دانش آموزان بپردازد» (خامنه ای، ۱۳۹۶). این احساس مسئولیت در معلم به دانش آموزان نیز مستقل می شود و آن ها را به افراد مسئول و متعهد در جامعه تبدیل می کند.

۹. خودسازی و تزکیه نفس

رهبر انقلاب همواره بر اهمیت خودسازی و تزکیه نفس معلم تاکید دارند. ایشان می فرمایند: «معلم باید به تزکیه نفس خود بپردازد و از نظر اخلاقی و معنوی خود را در سطح بالایی قرار دهد، تا بتواند دانش آموزان را به درستی تربیت کند» (خامنه ای، ۱۳۹۵). معلمی که خود در مسیر خودسازی باشد، می تواند به عنوان یک الگوی اخلاقی موفق برای دانش آموزان عمل کند.

۱۰. پرهیز از تکبر و غرور

رهبر انقلاب تاکید دارند که معلم نباید در رفتار خود دچار تکبر و غرور شود. ایشان می فرمایند: «معلم انقلابی باید از تکبر و غرور پرهیزد و همواره خود را خام دانش آموزان بداند» (خامنه ای، ۱۳۹۶). این ویژگی به معلم کمک می کند تا ارتباط موثرتری با دانش آموزان برقرار کرده و محیط آموزشی مناسبی ایجاد کند.

چرا اخلاق مهم است؟

اخلاق معلم به دلایل متعددی برای تعلیم و تربیت دانش آموزان اهمیت دارد. معلم نه تنها مسئول انتقال دانش و مهارت ها به دانش آموزان است، بلکه نقش کلیدی در شکل دهی شخصیت، ارزش ها و رفتارهای آن ها دارد. اهمیت اخلاق معلم از جنبه های مختلفی قابل بررسی است که در ادامه با ذکر منابع و رفرنس ها ارائه می شود :

۱. الگو بودن برای دانش آموزان

یکی از مهم ترین دلایل اهمیت اخلاق معلم این است که او به عنوان الگوی رفتاری برای دانش آموزان عمل می کند. دانش آموزان معمولاً از رفتار، گفتار و منش معلم خود تاثیر می پذیرند. رهبر انقلاب در این باره می فرمایند: «معلم باید الگو و سرمشق دانش آموزان باشد؛ دانش آموزان از معلم خود یاد می گیرند که چگونه زندگی کنند» (خامنه ای، ۱۳۹۷). معلم با برخورداری از اخلاق خوب، می تواند در تربیت اخلاقی دانش آموزان نقش حیاتی ایفا کند.

۲. تاثیر بر روحیه و انگیزه دانش آموزان

رفتار و اخلاق معلم می تواند مستقیماً بر انگیزه و علاقه دانش آموزان به یادگیری تاثیر بگذارد. معلمی که با مهربانی، صبر و محبت با دانش آموزان برخورد می کند، می تواند محیطی مثبت برای یادگیری ایجاد کند که در آن دانش آموزان با انگیزه بیشتری به تحصیل ادامه دهند. آیت الله خامنه ای می فرمایند: «محبت و توجه معلم به دانش آموزان، انگیزه آنان برای یادگیری و پیشرفت را افزایش می دهد» (خامنه ای، ۱۳۹۶). در مقابل، معلمی که فاقد این ویژگی ها باشد، ممکن است باعث ایجاد یاس و بی انگیزگی در دانش آموزان شود.

۳. تقویت ارزش های اخلاقی و دینی

معلم نقش مهمی در تقویت ارزش های اخلاقی و دینی در بین دانش آموزان دارد. اگر معلم خود دارای ویژگی های اخلاقی برجسته ای باشد، می تواند این ارزش ها را به صورت غیرمستقیم و از طریق رفتارهای خود به دانش آموزان منتقل کند. به گفته رهبر انقلاب: «معلم باید به گونه ای رفتار کند که دانش آموزان از او درس اخلاق و ایمان بگیرند» (خامنه ای، ۱۳۹۵). این انتقال ارزش های اخلاقی می تواند پایه گذار تربیت افرادی با وجدان، متعهد و اخلاق مدار در جامعه باشد.

۴. ایجاد اعتماد و احترام متقابل

اخلاق خوب معلم باعث می شود که دانش آموزان به او اعتماد کنند و به او احترام بگذارند. این اعتماد و احترام، اساسی ترین پایه برای ایجاد یک رابطه مؤثر آموزشی است. رهبر انقلاب در این زمینه بیان می کنند: «معلم باید با صداقت و احترام با دانش آموزان برخورد کند؛ این صداقت باعث می شود که دانش آموزان به معلم خود اعتماد کنند و این اعتماد، زمینه ساز تربیت صحیح است» (خامنه ای، ۱۳۹۴). بنابراین، اخلاق معلم نقش اساسی در ایجاد فضای اعتماد و تعامل مثبت در کلاس دارد.

۵. کاهش تضاد و مشکلات تربیتی

معلمی که از اخلاق نیکو برخوردار است، می تواند با صبر، حوصله و تدبیر مشکلات تربیتی را حل کند و از بروز تنش ها و تضاد های رفتاری در کلاس جلوگیری کند. آیت الله خامنه ای می فرماید: «صبر و بردباری معلم در برابر مشکلات و چالش های تربیتی یکی از ویژگی های مهم اوست که می تواند مانع از بروز اختلافات و مشکلات بزرگ تر شود» (خامنه ای، ۱۳۹۸). این ویژگی کمک می کند که فضلی کلاس آرام و مناسب برای یادگیری باشد.

۶. پرورش مسئولیت پذیری و خودباوری در دانش آموزان

معلم با داشتن اخلاق حرفه ای و مسئولیت پذیری، می تواند این ویژگی ها را به دانش آموزان خود نیز منتقل کند. وقتی معلم در قبال وظایف خود احساس مسئولیت کند، دانش آموزان نیز این رفتار را می آموزند و به مسئولیت های خود بیشتر پایبند می شوند. رهبر انقلاب می فرماید: «معلم با رفتار خود می تواند دانش آموزان را به افرادی مسئولیت پذیر و متعهد به جامعه تبدیل کند» (خامنه ای، ۱۳۹۶). این ویژگی یکی از مهم ترین اهداف تربیتی در نظام آموزشی اسلامی است.

۷. ایجاد فضای همکاری و همدلی

اخلاق معلم می تواند فضای کلاس را به محیطی پر از همدلی، همکاری و تعامل مثبت تبدیل کند. معلمی که با محبت و احترام با دانش آموزان برخورد می کند، موجب تشویق دانش آموزان به همکاری و تعامل مثبت با یکدیگر می شود. رهبر انقلاب در این خصوص تاکید می کنند که: «معلم با محبت و احترام به دانش آموزان، فضایی صمیمی و پر از همدلی در کلاس ایجاد کند که در آن دانش آموزان با هم همکاری کنند و به یکدیگر احترام بگذارند» (خامنه ای، ۱۳۹۷).

نتیجه گیری:

فن معلمی هنری ظریف و حساس است که با کمترین لغزش و خطا خسارت جبران ناپذیری بر شخصیت فراگیر وارد می کند و قطعاً هرگونه رفتار صحیح و سنجیده موجب آینده ای درخشان برای فرد می شود. فرمایشات رهبر فرزانه انقلاب برای ما حکم نقشه مسیر شکوفایی اهداف انقلاب اسلامی را دارد؛ بنابراین، بر آن شدیم تا از دیدگاه آن حکیم فرزانه شاخصه های معلم مطلوب را ارزیابی کنیم که به اعتقاد ایشان یک معلم تراز و ممتاز انقلاب دارای صفات برجسته ای چون: روحیه جهادی و ایثارگری، خودسازی و تزکیه نفس، مقاله با استحاله فرهنگی، آگاهی و بصیرت سیاسی، اخلاص در عمل، صداقت و راستگویی، حس مسئولیت پذیری، عدالت و انصاف، پرهیز از تکبر و غرور، مقاومت در برابر نفوذ فرهنگی و جنگ نرم و... است و راهکارهایی برای اجرای این مدل معلم پروری ارائه شد. مثل الهام از بیانیه گام دوم وسند تحول بنیادین، برگزاری دوره های تئوری و عملی ضمن خدمت، فیلتر قوی جذب و گزینش معلمان، اصلاح سیاست های کلان و فراهم آوردن زمینه پیشرفت ضمن خدمت.

ما به معلمانی نیاز داریم که بتوانند دانش آموزان را به سلاح آموزه های مادی و معنوی تجهیز کنند. آموزگار نمونه باید متصف به صفات متفاوتی باشد و به صورت همه جانبه رشد کرده باشد؛ در جنبه های انقلابی گری، معلم باید در عین مجاهدت در حوزه علم و اندیشه، اهتمام و جدیت بسیاری در عرصه های فرهنگی، سیاسی و اجتماعی دوران خود به ویژه در راستای تقویت گفتمان انقلاب اسلامی ایران داشته باشد. در جنبه بصیرت باید به گونه ای باشد که دانش آموزان اغلب در نگاهشان به معلم، شخصیتی را ببینند که دارای رفتاری منطقی، دقیق و برنامه ریزی شده است و برای هر کلام و گفتار خود دلیل و برهانی از پیش آماده دارد. با نگاه به تاریخ و اشراف به حوادث عبرت ساز گذشته آرمانخواهی و آرمانگرایی را به دانش آموز منتقل کند. فراموش نکند؛ هدف از آموزش تنها افزایش معلومات مخاطب نیست، بلکه هدف اصلی، پرورش ایمان و نیل به تربیت دینی و الهی است. خودسازی و هویت دینی خود را در پرتو معنویت ارتقا بخشد. در عین تربیت فردی، ضرورت انجام عملیات سازمانیافته و تشکیلاتی در انقلاب اسلامی برای تحقق اهداف آن در جامعه را درک کرده و اهتمام ورزد. دغدغه ظاهر محوری و تقلب های علمی را از سر فراگیران بیرون آورد. با ایمان و اندیشه ورزی و تفکر نقاد، مخاطبش را تحلیلگر و دقیق بار بیاورد.

منابع :

- قرآن کریم.
- نهج البلاغه.
- بانک جامع بیانات مقام معظم رهبری (۱۳۶۸-۱۴۰۰). مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، ۱۴۰۰.
- ابن منظور انصاری، محمد (۱۴۱۴ق). لسان العرب. بیروت: نشر دار صادر، ج ۲.
- گندمی، فهمیه؛ مهر محمدی، محمود؛ سجادی، مهدی؛ طلایی، ابراهیم (۱۳۹۶). تبیین بالندگی حرفه ای معلمان. مطالعات درسی ایران، ۱۱(۴۴)، ص ۴۸-۲۷.
- مجلسی، محمد باقر (۱۳۵۴). بحار الانوار. تهران: کتابفروشی اسلامی، ج ۲.
- صبوری، منوچهر (۱۳۸۸). جامعه شناسی سازمان ها. تهران: نشر شب تاب

- لوکاس، هنری (۱۳۹۹). تاریخ تمدن. ترجمه عبدالحسین آذرنگ. تهران: نشر سخن، ج ۱.
- سند تحول بنیادین آموزش و پرورش. تهران: نشر شورای انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۵.
- خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۹۴). سخنرانی در جمع فرهنگیان. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله خامنه‌ای.
- خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۹۵). بیانات در دیدار با معلمان و فرهنگیان. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله خامنه‌ای.
- خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۹۶). دیدار معلمان و مسئولان آموزشی. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله خامنه‌ای.
- خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۹۷). بیانات در هفته معلم. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله خامنه‌ای.
- خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۹۸). سخنرانی به مناسبت روز معلم. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله خامنه‌ای.
- خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۹۴). سخنرانی در جمع فرهنگیان. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله خامنه‌ای.
- خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۹۵). بیانات در دیدار با معلمان و فرهنگیان. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله خامنه‌ای.
- خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۹۶). دیدار معلمان و مسئولان آموزشی. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله خامنه‌ای.
- خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۹۷). بیانات در هفته معلم. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله خامنه‌ای.
- خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۹۸). سخنرانی به مناسبت روز معلم. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله خامنه‌ای.